

Rättelse/komplettering

Dom, 2012-06-14

Rättelse, 2012-06-18

Beslutat av: rådmannen Claes-Göran Sundberg

Den till domen bifogade domsbilaga 1 är felaktig. I stället för den tekniska beskrivningen ska den till ansökan bifogade översiktskartan (bilaga 1) fogas.

NACKA TINGSRÄTT

Enhet 4

BEVIS 2012-07-11

☐ Beslutet ☒ Domen
har vunnit laga kraft.

Malin P. Bomsveden

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2012-06-14
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 2263-11

NACKA TINGSRÄTT

Enhet 4

BEVIS 2012-07-11

☐ Beslutet ☒ Domen
har vunnit laga kraft.

SÖKANDE

AB Storstockholms Lokaltrafik, 556013-0683, 105 73 Stockholm

Alain J. Bommelen

Ombud: advokaterna Felicia Terenius och Thérèse Bäverlind, båda med adress
Box 1711, 111 87 Stockholm

SAKEN

Bortledning av grundvatten för anläggande av en tunnelbanedepå m.m. i Norsborg,
Botkyrka kommun

Avrinningsområde: 60/121 N: 6570542 E: 659959 Anläggnings ID 36007

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet ingivna miljökonsekvens-
beskrivningen och lämnar AB Storstockholms Lokaltrafik tillstånd enligt 11 kap.
miljöbalken att

- a) från Område 1 i Ansökansbilaga 1 (domsbil.1), vilket idag omfattas av
fastigheten Hallunda 4:34 i Botkyrka kommun, bortleda inläckande
grundvatten samt utföra och bibehålla anläggningar för detta ändamål.
- b) till och med den 31 december 2017 från Område 2 i Ansökansbilaga 1, vilket
idag omfattas av fastigheten Eriksberg 2:1 i Botkyrka kommun, bortleda
inläckande grundvatten samt utföra och bibehålla anläggningar för detta
ändamål.

Dok.Id 259594

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104	Augustendalsvägen	08-561 656 00	08-561 657 99	måndag – fredag
131 26 Nacka Strand	20	E-post: mmd.nacka@dom.se		08:30-16:00
		www.nackatingsratt.domstol.se		

Villkor

Allmänt

1. Arbetena och verksamheten ska utföras och bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad SL angett eller åtagit sig i målet, såvida inte annat framgår av domen.

Inläckage

2. Mängden inläckande grundvatten under *driftskedet* till tunnelbanedepån får inte överstiga 100 m³/dygn räknat som ett rullande årsmedelvärde.

Utsläpp till vatten

3. Vatten som samlats upp i bergtunnlarna ska under period då sprängning sker och därefter, så länge föroreningshalten så föranleder, passera oljeavskiljare och sedimentering och sedan ledas till spillvattennätet.

Utsläpp till luft

4. Åtgärder för att motverka störande damning under byggskedet ska vidtas inom entreprenadområdet.

Buller och vibrationer

5. Anläggningsarbeten som riskerar att medföra luftburet buller eller stomljud som överskrider Naturvårdsverkets riktlinjer för buller från byggplatser får endast utföras på vardagar kl. 07-19. Sprängning får dock ske på vardagar kl. 07-22. Innan sprängning sker ska närboende som så önskar förvarnas via telefon.

Under perioder då Naturvårdsverkets riktlinjer för buller från byggplatser riskerar att överskridas under mer än en vecka ska möjlighet till tyst vistelse erbjudas närboende som berörs av sådant överskridande.

Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser ska innehållas för buller från väntande lastbilar längs Sankt Botvids väg.

- 5 a. Tillkommande buller från transporter med lastfordon som trafikerar Sankt Botvids väg i syfte att transportera bort bergmassor från arbetstunneln där får inte i och vid bostäder längs vägen från arbetstunnelns mynning fram till påfarten på E4/E20 (trafikplats Hallunda) medföra högre ljudnivåer *utomhus* under kvällstid, dvs. 18 – 22, än 55 dBA som ekvivalentnivå (vid fasad) och 70 dBA som maximalnivå (vid uteplats i anslutning till bostad) under denna tid. Transporterna får inte under nattetid, dvs. 22 – 06, medföra högre ljudnivåer *inomhus* än 30 dBA ekvivalentnivå och 45 dBA som maximalnivå under den tiden. Även de riktvärden som anges i Socialstyrelsens allmänna råd om buller inomhus ska innehållas när det gäller lågfrekvent buller (se SOSFS 2005:6, tabell 1 och 2).

Om bullernivåerna från annan trafik redan innebär att de nyss angivna värdena överskrids får det tillkommande bullret inte medföra att den totala ljudnivån under angivna tider ökar med mer än 1 dBA.

Tillkommande buller från byggtransporter ska kontrolleras genom mätningar och beräkningar inom en månad från det att sprängning av berg har påbörjats och resultatet av kontrollerna ska redovisas till tillsynsmyndigheten. Kontroll därefter ska ske genast efter anmodan av tillsynsmyndigheten.

Om bullernivåerna till följd av tillkommande buller från byggtransporter överskrids för någon bostad vid en kontroll ska åtgärder vidtas så att nivåerna kan innehållas inom en uppföljande kontroll inom en månad. Om det visar sig inte vara möjligt att genom åtgärder innehålla bullernivåerna för en bostad inom den angivna tiden ska möjlighet till tyst vistelse likvärdig bostaden erbjudas de boende som berörs av överskridandet.

6. När tunnelbanedepån har tagits i drift får stomljud från verksamheten inte medföra att den högsta momentana ljudnivån inomhus överskrider 30 dB(A) ”S” i bostäder, skolor och förskolor.

Stomljud inomhus ska kontrolleras genom mätning inom tre månader efter det att tunnelbanedepån har tagits i drift. Därefter ska kontroll genom mätning ske efter anmodan från tillsynsmyndigheten. Om stomljudsnivån överskrids vid en mätning ska åtgärder vidtas så att nivån innehålls vid en förnyad mätning inom sex månader.

7. När tunnelbanedepån har tagits i drift ska bullret från verksamheten begränsas så att det utomhus vid bostäder och utbildningslokaler inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än följande värden.

50 dB(A) dagtid helgfri måndag - fredag (07-18)

45 dB(A) kvällstid (18-22) och dagtid lör-, sön- och helgdag (07-18)

40 dB(A) nattetid (22-07)*

Ekvivalentvärdena ska baseras på de tidsperioder som anges i villkoret.

Momentan ljudnivå nattetid vid bostäder får inte överskrida 55 dB(A). Vid enstaka och oförutsedda händelser får dock nämnda momentanvärde tillfälligt överskridas.

Om ljudnivåerna överskrids vid en kontroll ska åtgärder vidtas så att värdena innehålls vid en uppföljande kontroll inom sex månader.

Kontroll behöver endast ske efter klagomål, på anmodan av tillsynsmyndighet eller om verksamheten förändras på ett sådant sätt som kan medföra ökade bullernivåer.

*Gäller endast vid bostäder.

Kontroll

8. Ett förslag till kontrollprogram för verksamheten ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad innan bortledning av grundvatten påbörjas. Kontrollprogrammet ska bland annat omfatta mätning av grundvattennivåer och buller samt ange mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder.

Arbets tid

Arbetstiden för vattenverksamheten bestäms till fem (5) år från dagen för lagakraftvunnen tillståndsdom.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador, vilka mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande enligt 24 kap. 13 § miljöbalken framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska, för att tas upp till prövning framställas till mark- och miljödomstolen inom fem (5) år från arbetstidens utgång.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Som villkor härför gäller att AB Storstockholms Lokaltrafik har ställt säkerhet hos Länsstyrelsen i Stockholms län i enlighet med vad som anges i 22 kap. 28 § första stycket miljöbalken.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer slutligt prövningsavgiften till 33 650 kronor.

Rättegångskostnader

AB Storstockholms Lokaltrafik ska ersätta Länsstyrelsen i Stockholms län dess rättegångskostnader med sextontusen (16 000) kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

BAKGRUND

I syfte att öka punktlighet och trafiktäthet på tunnelbanans röda linje planerar AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) att installera ett nytt signalsystem samt ta i bruk fler och modernare tunnelbanevagnar, som SL nu planerar att införskaffa.

För att kunna utföra service och reparationer samt förvara de nya vagnarna krävs – utöver anpassning av befintlig depå i Nyboda – att en ny tunnelbanedepå anläggs. SL har utrett olika lokaliseringar och funnit att en tunnelbanedepå lämpligast bör förläggas i anslutning till ändstationen Norsborg. Tunnelbanedepån kommer att anläggas delvis ovan jord och delvis under Eriksbergsåsen i berg under grundvattennivån, vilket medför att grundvatten kommer att behöva bortledas såväl under anläggandet som under driften av tunnelbanedepån.

YRKANDEN

SL har i fråga om tillstånd, villkor, arbetstid, oförutsedd skada och verkställighetsförordnande slutligt yrkat i enlighet med domslutet, dock med dels den skillnaden att förslaget till det villkor som anges i domslutets villkorspunkt 4 inte innehöll den i domslutet inskjutna bisatsen ” så länge föroreningshalten så föranleder”, dels den skillnaden att SL beträffande villkorspunkten 5 a har formulerat yrkandet enligt följande

Tillkommande buller från byggtransporter vid anläggande av bergrum för Norsborgsdepån får inte medföra att följande ljudnivåer inomhus i bostäder längs med Sankt Botvids väg från tunnelpåslaget till och med fastigheten Hagstugan 1:1 överskrids:

30 dBA ekvivalent ljudnivå nattetid (kl. 22-06)

45 dBA maximal ljudnivå nattetid (kl. 22-06)

Tillkommande buller från byggtransporter ska kontrolleras genom mätningar och beräkningar inom en månad från det att sprängning av berg har påbörjats och resultatet av kontrollen ska redovisas till tillsynsmyndigheten. Kontroll behöver därefter endast ske på anmodan av tillsynsmyndigheten.

Om bullernivåerna till följd av tillkommande buller från byggtransporter överskrids för någon bostad vid en kontroll ska åtgärder vidtas så att nivåerna kan innehållas

vid en uppföljande kontroll inom tre månader. Om det visar sig inte vara möjligt att genom åtgärder innehålla bullernivåerna för någon bostad inom den angivna tiden ska möjlighet till tyst vistelse erbjudas till de boende som berörs av överskridandet.

Länsstyrelsens i Stockholms län har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

SL har medgivit yrkandet om ersättning för rättegångskostnader.

ANSÖKNINGEN I SAMMANFATTNING

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

Denna tillståndsansökan föranleds av att grundvattenbortledningen för den planerade depån utgör tillståndspliktig vattenverksamhet.

Omgivningsbeskrivning

Tunnelbanedepån är planerad i och i anslutning till Eriksbergsåsen mellan Hallundavägen i norr och St Botvids väg i söder, invid den befintliga tunnelbanestationen i Norsborg i Botkyrka kommun, söder om Stockholm. En befintlig VA-tunnel går genom Eriksbergsåsen, i stort sett parallellt med nuvarande tunnelbanespår.

I omgivningen till den planerade verksamheten finns det bostadsbebyggelse, idrottsplats samt flera skolor.

Knappt 300 meter söder om den planerade verksamheten ligger sjön Aspen. Sydost om området löper E4:an.

Naturresevatnen Bornsjön och Ekholmen är belägna cirka 1,5 – 2 km söder om planerad verksamhet. Bornsjön med omgivning är även av riksintresse för kulturmiljön och hyser ett antal fornlämningar.

Planförhållanden

En ny detaljplan för området i anslutning till tunnelbanestation Norsborg och tillägg till befintliga detaljplaner som reglerar bebyggelsen m.m. på Eriksbergsåsen och som gör anläggningsarbetena möjliga har antagits av kommunfullmäktige i Botkyrka kommun. Planen vann laga kraft den 20 januari 2012.

Även en ny översiktsplan är under framtagande för området. Gällande översiktsplan för området antogs den 31 oktober 2002.

Höjdsystem och fixpunkt

De i ansökan förekommande höjduppgifterna hänför sig normalt till rikets höjdsystem RH 00.

Tunnelbanedepåns utformning

Den nya tunnelbanedepån kan kort beskrivas enligt följande. Från befintlig station kommer spåren att sänkas så att de går i en tillfartstunnel av betong under planerad verkstadsbyggnad. Jämte betongtunneln kommer det att finnas utrymme för en tvättanläggning i berget varifrån fyra bergtunnlar med spår leder till platser för uppställning och städning. Varje bergtunnel har fyra spår. Från bergtunnlarna – som ligger i princip parallellt med Norsborgs station – leder spåren uppåt och ut genom en tillfartstunnel till en verkstad som ligger något högre än Norsborgs station. Spåren kommer att gå från dagens nivå för räls överkant (rök) på + 31 till rök + 23. Depån kommer att ha en lägsta dränerande nivå av cirka + 22 meter (mätt i RH 00). Två ventilationsrör kommer att anläggas i marknivå för att leda luft till respektive från fläktrum i tunnelbanedepån.

Ovan jord kommer det att finnas en verkstadsbyggnad med reparationsplatser, servicespår, personalutrymmen m.m. Området vid tunnelbanestationen kompletteras också med spår och växelområden. En damm för rening av dagvatten kommer att anläggas norr om tunnelbanedepån och spårområdet.

Anläggande av depån

Anläggandet av bergtunnlarna kommer att ske med sprängning vilket innebär att arbetsmomenten borrar, sprängning, utlastning av bergmassor samt skrotning (losstagnation av löst berg från bergväggar och tak) kommer att utföras.

Anläggningen kommer att tätas med injektering och borrar för injektering kommer att ske. Vidare kommer permanent förstärkning av bergtak och bergväggar att utföras, t.ex. med bergbultar och/eller sprutbetong.

Totalt bedöms upp till 400 000 m³ fast berg tas ut. En mindre del av bergmassorna kommer att användas för anläggningsarbeten för depån. Krossning av berget kommer att ske hos en extern mottagare. Det berg som inte används i anläggningsarbetena kommer att säljas.

Bortledande av grundvatten

Anläggandet av tunnelbanedepån innebär att grundvatten kommer att behöva ledas bort under byggskedet. Mängden grundvatten som kommer att ledas bort beräknas till 80-100 m³/dygn.

Tunneln kommer att injekteras för att minimera inläckage av grundvatten i tunneln från tak och väggar under driftskedet. Den mängd grundvatten som kommer att ledas bort under driftskedet är därför väsentligt mindre än bortledningen under byggskedet. Vid behov kommer åtgärder vidtas för att omhänderta det inläckande vattnet. Vilken åtgärd som är lämpligast kommer att kunna bestämmas först när man vet var och hur mycket inläckage som kommer att ske. Det kan t.ex. bli fråga om montering av ”droppkoppar” eller dränmattor.

Inledande arbeten

Sänkning av nuvarande vändspår och anläggande av en betongtunnel för passage under Skarpbrunnsvägen utförs bl.a. genom borrar, schaktning och spontning. Betongtunnelns tak kommer att utgöra en permanent bro för Skarpbrunnsvägens överfart. Genom upprättande av stödkonstruktioner kommer dessa arbeten inte att

medföra någon grundvattenbortledning då de kommer att utföras inom en vattentät spont.

En arbetstunnel kommer att sprängas ut för att möjliggöra anläggandet av tunnelbanedepån. Arbetstunnelns mynning kommer att förläggas till södra sidan av Eriksbergsåsen, norr om St Botvids väg. Tunneln kommer att vara cirka 400 meter lång och cirka 7,5 meter bred. Den mängd grundvatten som kan behöva ledas bort från arbetstunneln utgör ca 30 m³/dygn av den totala mängden grundvatten som kan behöva ledas bort under byggskedet (80-100 m³/dygn). Vattnet kommer att samlas upp och tillsammans med processvatten ledas via sedimentering och oljeavskiljare till det kommunala reningsverket Himmerfjärdsverket. Även under den tillfälliga driften av arbetstunneln kommer grundvatten att behöva bortledas. Arbetstunneln kommer att injekteras vilket kommer att minska inläckaget.

När byggnationen av tunnelbanedepån är klar kommer merparten av arbetstunneln att gjutas igen och den omgivande marken att återställas till åkermark/naturmark. I samband med detta kommer även grundvattenbortledningen från arbetstunneln att upphöra. Delar av de norra delarna av arbetstunneln kommer dock alltså att nyttjas som tekniska utrymmen och förråd i den permanenta anläggningen. I dessa delar kommer således grundvattenbortledningen att fortgå.

Rådighet

Grundvattenbortledning kommer att ske från fastigheterna Hallunda 4:34 och Eriksberg 2:1. Dessa fastigheter tillhör idag Botkyrka kommun. SL avser att förvärva del av Hallunda 4:34. En ny fastighet kommer att bildas genom avstyckning och därefter kommer ytterligare områden och tredimensionellt utrymme att regleras till den nya fastigheten. En ansökan om fastighetsbildning har getts in till Lantmäteriet.

Bortledningspunkten för grundvattenbortledning inom det område som är markerat som Område 1 på ansökansbilaga 1 kommer efter fastighetsbildningen att vara

belägen inom SL:s fastighet. Intill dess att fastighetsbildningen har genomförts har SL rådighet över vattnet inom Område 1 genom nyttjanderättsavtal.

Grundvattenbortledning från Område 1 omfattas av SL:s yrkande 1 och under driftskedet kommer bortledningspunkten att vara belägen inom detta område. Grundvatten kommer under byggskedet även att bortledas från arbetstunneln och en bortledningspunkt kommer att förläggas till Område 2 på ansökansbilaga 1. Detta område omfattas av Fastigheten Eriksberg 2:1 som idag ägs av Kommunen. Kommunen har genom avtal tillfälligt upplåtit grundvattnet inom Område 2. Anläggandet av tunnelbanedepån beräknas vara avslutat den 31 december 2016. Delar av arbetstunneln kommer därefter att återställas och sättas igen. Det är således fråga om en tillfällig grundvattenbortledning från arbetstunneln som kommer att avslutas innan avtalet löpt ut. SL anser sig därmed ha erforderlig vattenrättslig rådighet till såväl bortledningspunkten i arbetstunneln som bortledningspunkten i tunnelbanedepån.

Berörda fastigheter

En förteckning över vilka fastigheter som berörs av verksamheten bifogas som Ansökansbilaga 4. SL bedömer att någon skada av sökt vattenverksamhet inte kommer att uppkomma för dessa fastigheter. Skulle det trots allt visa sig att skada uppkommer för dessa fastigheter avser SL att reglera skadorna direkt med berörd rättighetsinnehavare. SL har påbörjat ett arbete för att träffa avtal om eventuell framtida skadereglering med ägarna till samtliga berörda fastigheter.

En del av de angivna fastigheterna befinner sig utanför influensområdet. De omfattas ändå av sakägarförteckningen eftersom SL har valt att inkludera alla fastighetsägare med energibrunnar i verksamhetens närområde.

Oförutsedd skada

Någon skada till följd av sökt vattenverksamhet kan inte förutses. SL föreslår att tiden för oförutsedd skada bestäms till 5 år från utgången av arbetstiden.

Kostnader

Kostnader för utförande av nu ansökt vattenverksamhet kan uppskattas till högst 10 000 000 kronor.

Villkorsdiskussion

Miljökonsekvenser av den sökta verksamheten utgörs i byggskedet framför allt av påverkan på grundvatten samt buller och vibrationer. I driftskedet beräknas ingen ytterligare påverkan på grundvatten eller vibrationer att uppkomma. Ett visst buller i form av stomljud kan uppkomma under driftskedet, men SL kommer att säkerställa att detta hålls på en låg nivå.

Påverkan på grundvattenByggskedet

Eriksbergsåsen är en bergrygg med en bergmassa av skiftande kvalitet. Det finns idag en VA-tunnel genom Eriksbergsåsen som sannolikt har påverkat grundvattennivåerna såväl i berget som norr om spårområdet. Tunnelbanedepån kommer att ha sin lägsta dränerande bergschaktnivå på +22 m, vilket är ca 3 m ovan VA-tunneln. Utredningar har visat att berget är kraftigt utdränerat i området.

Vid beaktande av den planerade anläggningens dränerande nivå, anläggningens täthet, områdets topografi, hydraulisk konduktivitet, morän, sprickzoner samt nuvarande grundvattennivåer har influensområdet bedömts vara maximalt 120 meter från anläggningen. Influensområdet är beräknat till cirka 300 000 m². Utanför influensområdet bedöms ingen grundvattensänkning ske.

Enligt utförda hydrogeologiska beräkningar är det maximala inflödet av grundvatten till hela anläggningen endast 80-100 m³/dygn. Berget ska dessutom löpande injekteras under byggskedet för att minska inläckaget. Detta innebär att det totala inläckaget till anläggningen kommer att vara lågt.

Inom influensområdet finns det inte några grundvattenberoende ekosystem och inte heller några ytvattendrag eller våtmarker. Det kommer därför inte uppstå någon konsekvens för naturmiljön eller rekreationsvärden till följd av vattenverksamheten.

De geologiska förutsättningarna medför att det inte heller bedöms kunna uppstå några sättningar i byggnader.

SL bedömer att de enda objekt som skulle kunna påverkas av grundvatten-sänkningen är energibrunnar. I verksamhetens närområde återfinns tio fastigheter med energibrunnar varav ungefär hälften befinner sig inom influensområdet. På grund av de geologiska förutsättningarna (energibrunnarna är lokaliserade söder om grundvattendelaren och topografin sluttar brant mot söder) bedöms påverkan på dessa bli begränsad.

SL kommer att övervaka påverkan på grundvatten under byggtiden genom mätningar av grundvattennivå i såväl berg som i jord samt genom kontroll av energibrunnarnas djup, utförande och energieffektivitet. Detta bör hanteras inom ramen för kontrollprogrammet för verksamheten.

Driftskedet

Genom den tätning som utförs under byggskedet kommer mängden grundvatten som läcker in i tunnelbanedepån under driftskedet att vara väsentligt reducerad jämfört med byggskedet.

För att säkerställa en begränsad påverkan på grundvatten under driftskedet föreslår SL som villkor att mängden inläckande grundvatten till tunnelbanedepån under driftskedet inte får överstiga 100 m³/dygn räknat som ett rullande årsmedelvärde.

Härigenom säkerställs att det inte kan uppkomma några tillkommande skador till följd av grundvattenbortledningen under driftskedet.

Hantering av vatten från tunnelbanedepån

Byggskedet

Anläggandet av tunnelbanedepån kommer att ske inom den sekundära skyddszonen för Mälarens vattenskyddsområde. Gällande skyddsföreskrifter för området, som bl.a. reglerar hanteringen av miljöfarliga varor, dagvatten samt väg- och byggprojekt i syfte att förhindra förorening av Mälaren, kommer att följas. Under byggskedet kommer även Stockholms vattens riktlinjer för länshållningsvatten samt

spräng- och borrhvatten från byggarbetsplatser och riktlinjer för utsläpp av avloppsvatten från yrkesmässig verksamhet att iakttas.

Under byggskedet kommer processvatten och inläckande grundvatten att samlas upp i en mätdamm, vilken även används som kontrollpunkt. Vattnet kommer därefter att passera en oljeavskiljare samt sedimentering. Rester från sprängmedel kan medföra att det renade vattnet kan innehålla förhöjda halter av kväve och det kommer därför att ledas via spillvattenledning till Himmerfjärdsverket. Skulle det visa sig att vattnet inte håller en hög kvävehalt kan det komma att ledas via dike till sjön Aspen efter samråd med tillsynsmyndigheten.

För att säkerställa en miljömässigt god hantering av det uppsamlade vattnet under byggskedet föreslår SL som villkor att vatten som samlats upp i bergtunnlarna under byggskedet ska passera oljeavskiljare och sedimentering innan det avleds från tunnelbanedepåns område.

Driftskedet

Under driftskedet kommer eventuellt inläckande vatten att ledas till dagvattendammen för utjämning och därefter vidare till den kommunala dagvattenledningen som leder ut till Albysjön.

Skyddsåtgärder kommer att vidtas för att förhindra spridning av föroreningar från tunnelbanedepån vid exempelvis en brand. Vatten som då används vid släckning och som rinner ner i golvbrunnarna kommer att pumpas till verkstadens reningsanläggning där vattnet provtas innan det leds vidare till dagvattennätet. Om vatten istället skulle rinna förbi golvbrunnarna samlas det upp i dräneringen under betongen. Där kommer vattnet att kunna kvarhållas för provtagning innan det leds vidare till dagvattensystemet. Om så är påkallat kommer vattnet att omhändertas i samråd med tillsynsmyndigheten.

Något villkor för vattenhanteringen under driftskedet är inte påkallat.

BullerNuläge

Området för tunnelbanedepån påverkas idag av buller från befintliga tunnelbanespår samt vägtrafik. Vid ett flerbostadshus söder om spårområdet tangeras Naturvårdsverkets riktvärden för maximal ljudnivå för externt industribuller nattetid. Bostäder längs Hammerstavägen, Hallundavägen och Skarpbrunnsvägen bedöms på grund av vägtrafiken ha ekvivalenta ljudnivåer som överskrider riktvärdet för trafikbuller.

Byggskedet

Under byggskedet kommer luftburet buller att uppstå i samband med anläggandet av tunnlar bl.a. till följd av borrhning, spontning och schaktning. Borrhning för spårtunnlar kommer att ske från arbetstunneln och från tunnelmynningar i öster och väster. Arbetstunneln kommer att drivas från söder. SL avser att vidta ett antal skyddsåtgärder för att riktvärdena vid bostäder ska kunna klaras under dessa arbeten. Genom användandet av bullerplank och ljuddämpad borrhigg vid tunnelpåslagen bedöms luftburet buller vid bostäder vid dessa arbeten inte överskrida Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser.

Den sänkning och breddning av spårområdet som ska utföras kommer att innebära luftburet buller från borrhning och spontning som kan medföra att Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser överskrids dagtid. Dessa arbeten beräknas med nuvarande tidplan att pågå under cirka åtta månader.

Byggnader som ligger ovanpå tunnelbanedepån kan komma att påverkas av stomljud i samband med tunneldrivningen. Åtgärder som ger upphov till stomljud är framförallt borrhning, sprängning och skrotning (losstagning av löst berg efter sprängning). Stomljudet kan medföra att Naturvårdsverkets riktvärden för buller från byggplatser överskrids i byggnader på Eriksbergsåsen. Vilken påverkan som sker på respektive byggnad beror på var den ligger i förhållande till tunnlar och alla byggnader kommer inte att påverkas hela tiden. Den tid som en byggnad kan påverkas varierar men kan som högst uppskattas till 60 dagar.

För att minska olägenheter för närboende till följd av buller kommer bullrande arbeten som riskerar att leda till att riktvärdena överskrids inte att utföras nattetid och de närboende kommer kontinuerligt att informeras om arbetena. Möjlighet till tyst vistelse kommer att erbjudas under de perioder då bullrande arbeten utförs. Trafiken till och från platsen under anläggningstiden kommer endast att medföra en marginell ökning av den bullersituation som idag föreligger till följd av trafik i området. SL planerar att vidta vissa åtgärder för att minska bullret från transporterna till och från arbetstunneln på Sankt Botvids väg. Bl.a. kommer en 3,5 meter hög bullerskärm att uppföras vid utlastningsområdet. Vidare kommer vissa fastighetsägare längs vägen att erbjudas montering av kompletterande innanfönster för att inomhusbullervärdena ska kunna innehållas nattetid.

Driftskedet

Under driften av tunnelbanedepån bedöms den ökade tågtrafiken från stationen och västerut till depån inte medföra någon ökning av betydelse av den totala bullernivån. Naturvårdsverkets riktvärden för externt industribuller bedöms kunna innehållas för verksamheten.

Vibrationer

Vibrationer kommer att uppstå under byggskedet i samband med sprängningar, vilket kan medföra måttliga konsekvenser för de närboende. Sprängningar kommer normalt att vidtas två till fyra gånger per dygn mellan kl. 07.00-22.00.

Sprängningarna kommer att utföras på ett sådant sätt att det inte föreligger någon risk för skador på byggnader. För att minimera eventuella olägenheter kommer de närboende att erbjudas förvarning om tidpunkten för sprängningar. Inga kännbara vibrationer kommer att uppstå under driftskedet. En riskanalys avseende vibrationsalstrande arbeten har bifogats ansökan.

Utsläpp till luft

Byggskedet

Utsläpp till luft under byggskedet sker framför allt genom utsläpp av spränggaser, utsläpp från transporter och damning från etableringsområdet.

Med god sprängteknik kan mängden skadliga spränggaser som bildas vid detonationen hållas låg. Efter sprängning ventileras gasen ut med hjälp av fläktar.

Miljöpåverkan från spränggaser bedöms bli mycket begränsad.

Verksamhetens transporter kommer att innebära ett bidrag till de utsläpp från transporter som idag sker på E4/E20. Transporterna kommer att medföra en tillfällig ökning av trafiken på E4/E20 med som mest 0,5 %. Utsläppen från transporter bedöms därför vara av begränsad betydelse, särskilt med beaktande av att verksamheten syftar till att på sikt möjliggöra en ökad tunnelbanetrafik som kan förväntas medföra att vägtrafiken minskar.

För att förhindra att damning uppkommer till följd av körning av fordon inom etableringsområdet kommer ytorna att vattnas vid behov.

Driftskedet

Under driftskedet bedöms inte några utsläpp till luft av betydelse att ske.

Miljökonsekvenser

Inför ansökan har samråd skett och ett antal utredningar av den planerade verksamhetens miljöpåverkan har gjorts. MKB:n med bilagor redovisar resultatet av dessa utredningar och har legat till grund för SL:s villkorsförslag.

En lokaliseringstudie har utförts med resultatet att den sökta lokaliseringen är den enda som man funnit som kan uppfylla ändamålet med verksamheten.

Lokaliseringen är också lämplig med hänsyn till bl.a. en rationell trafik, säkerhetsaspekter, miljö- och arbetsmiljö samt ur kostnadssynpunkt.

Den beräknade miljöpåverkan består främst av buller, utsläpp till vatten, påverkan på grundvatten och utsläpp till luft genom damning.

Buller kommer att uppstå under byggskedet dels i form av luftburet buller och dels i form av stomljud. Verksamheten kommer enligt SL:s villkorsförslag att utföras på ett sätt som begränsar bullerstörningarna. Arbeten som orsakar buller som överstiger Naturvårdsverkets riktvärden begränsas till vissa tider och tyst vistelse kommer att erbjudas boende som riskerar att beröras av sådana störningar under

mer än en vecka. Under driftskedet kommer åtgärder att vidtas så att villkor med sedvanliga bullernivåer kan innehållas både för stomljud och för luftburet buller.

Det vatten som samlas upp i bergtunnlarna under den period då sprängning sker kommer att passera oljeavskiljning och sedimentering och därefter ledas till reningsverk. Dagvatten kommer att hanteras på ett sådant sätt att man följer skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i sina yttranden angett att man eftersträvar ett lokalt omhändertagande av vattnet medan Stockholm Vatten har angett att man inte vill att lokal infiltration ska ske. SL:s föreslagna vattenhantering är resultatet av en avvägning mellan olika intressen och SL anser att den vattenhantering som presenterats idag är den lämpligaste för projektet.

Verksamheten kommer att leda till en avsänkning av grundvattnet inom influensområdet. Någon skada beräknas inte uppkomma av grundvattensänkningen och risken för en eventuell skada berör endast ett fåtal energibrunnar. Om skada ändå skulle uppkomma kommer skadereglering att ske enligt ingångna avtal.

Utsläpp till luft som kan uppstå gäller främst damning under byggskedet. Om störande damning skulle uppstå kommer åtgärder att vidtas inom entreprenadområdet för att motverka detta.

När det gäller påverkan på omgivningen vid en eventuell brand har SL utrett sannolikheten för brand och bedömd rökproduktion vilket lett till bedömningen att depån inte medför högre risk för rökspridning till omgivningen än vad andra vanligt förekommande verksamheter ger. Skyddssystem som sprinkler, brandlarm och brandgasventilation kommer att installeras i depån. Släckvatten kommer att tas om hand på ett sådant sätt att skyddet för Östra Mälarens vattenskyddsområde säkerställs.

Den nya tunnelbanedepån kommer att möjliggöra en utökad och mer punktlig trafik på röda linjen. Detta beräknas medföra att fler personer väljer att åka kollektivt

vilket är positivt både ur samhällsekonomisk synpunkt och miljösynpunkt.

Miljöpåverkan från verksamheten är i huvudsak begränsad till byggskedet. SL anser, särskilt mot bakgrund av verksamhetens samhällsnytta, att de störningar som verksamheten kommer att medföra under en begränsad tid kan accepteras.

Tillåtlighetsfrågor

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

SL har i ansökan och i därefter ingivna handlingar redogjort för att samtliga allmänna hänsynsregler uppfylls. SL har även i kompletteringen 2011-08-15 redogjort särskilt för hur försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik samt produktvalsprincipen uppfylls.

När det gäller lokaliseringen har en lokaliseringsutredning utförts som lett till bedömningen att Norsborg är den enda lämpliga platsen för tunnelbanedepån, vilket närmare redogörs för i MKB:n.

Tillåtlighet enligt 11 kap. 6 § miljöbalken

Den sökta vattenverksamheten är nödvändig för att tunnelbanedepån ska kunna anläggas. Tunnelbanedepån är av stort allmänt intresse och har en begränsad påverkan på allmänna och enskilda intressen. Vattenverksamhetens långsiktiga fördelar överväger enligt SL klart kostnaderna samt eventuella skador och olägenheter från verksamheten.

Verksamhetens förhållande till övriga tillåtlighetsregler har SL redogjort för i ansökan.

Sammanfattning tillåtlighet

SL anser sammanfattningsvis att verksamheten är förenlig med miljöbalkens syften och uppfyller alla tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken. Tillstånd till verksamheten ska därför lämnas.

Kontroll

Ett kontrollprogram kommer att tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten för såväl byggskedet som driftskedet. Kontrollprogrammet för byggskedet bör omfatta mätning av grundvattennivåer samt kontroll av energibrunnars djup, utförande och energieffektivitet före och efter anläggandet av depån. Vidare bör kontroll och skyddsåtgärder med avseende på buller och vibrationer ingå i kontrollprogrammet.

Skäl för verkställighetsförordnande

Verksamhetens angelägenhet har beskrivits ovan. Miljökonsekvenserna av verksamheten är i huvudsak tillfälliga och begränsade till byggskedet. SL kommer som ovan beskrivits att vidta åtgärder för att så långt möjligt begränsa störningarna av verksamheten. Verkställighetsförordnande bör därmed meddelas såväl för byggnadsdomen som för det blivande tillståndet.

INKOMNA YTTRANDEN

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och havs- och vattenmyndigheten har avstått från att yttra sig.

Länsstyrelsen i Stockholms länLänsstyrelsens ställningstagande

Länsstyrelsen har, såsom yrkandena med villkorsförslag slutligt utformats, inget att erinra mot bortledningen av grundvatten under förutsättning att den utförs som beskrivits i handlingarna.

Vid såväl anläggningsskede som driftsskede måste föroreningsrisken beaktas då en förutsättning vid bortledande av dagvatten från området är att det inte kan medför mer än obetydlig eller ringa risk för spridning/tillförsel av förorenande ämnen som kan komma att negativt påverka Östra Mälaren som vattentäkt.

Utgående dagvatten från området, särskilt vid anläggningsfasen, måste kontrolleras kontinuerligt innan det släpps till dagvattennät som mynnar i Östra Mälaren.

Länsstyrelsens bedömning

Enligt ansökningshandlingarna kommer grundvattensänkningen att ske i ett område bestående av berg, morän och svallsediment. Inget av detta är sättningsbenäget. De enda skadeobjekt som finns i influensområdets närområde är tio fastigheter med energibrunnar. Kontrollprogram kommer att upprättas för grundvattensänkningen och där kommer energibrunnarna att ingå. Följs åtgärderna som tas upp i ansökningshandlingarna vid grundvattenbortledningen har Länsstyrelsen inget att erinra ur allmän synpunkt mot den sökta bortledningen av grundvatten.

Vattentäkterna i Östra Mälaren försörjer tillsammans Storstockholmsområdet, ca 2 miljoner personer, med dricksvatten. Reservvattenförsörjning finns till viss del, men täcker inte behovet under en längre tid. Det innebär att vattentäkterna är strategiskt viktiga och av regionalt intresse, varför de bedöms som mycket skyddsvärda. Det är därför av yttersta vikt att vattenkvaliteten inte påverkas negativt av den sökta verksamheten.

Det ska säkerställas att även de nybyggda fastigheterna Kyrkbyn 1 och Hagstugan 1:1 har godtagbara bullernivåer.

Botkyrka kommun Samhällsbyggnadsförvaltningen miljöenheten

Sammanfattning

Hela anläggningsskedet kommer att förorsaka olägenhet för människors hälsa i form av störande verksamheter som buller och damning. Alla rimliga åtgärder som kan vidtas för att minska olägenheten ska utföras. Vi anser att tillståndet ska kompletteras med villkor för buller och diffus damning under anläggningsskedet.

Kontrollprogrammet för verksamheten behöver kompletteras och bör redan nu redovisas.

Transporterna till och från området bör minimeras av miljö- och hälsomässiga skäl.

Synpunkter

Inläckage

Mängden inläckande grundvatten under driftskedet måste minimeras för att inte behöva avleda rent grundvatten från området. Inget rent grundvatten bör ledas till det kommunala avloppsledningsnätet och vidare till Himmerfjärdsverket.

Buller

Ett villkor för buller under anläggningsskedet bör finnas med. Om riktvärdena enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2004:15) inte kan hållas ska åtgärder vidtas. Bullrande verksamheter kommer framförallt från sprängning, borring, lastning och transporter av bergmassor.

Om man kan förutse att riktvärdena inte kan nås för buller ska miljöenheten informeras, inom vilket område det gäller och under vilken period. Informationen ska även nå ut till berörda personer och verksamheter.

Transporterna med bergmassor som kommer ledas ut vid St Botvids väg måste skärmars av för att inte störa de boende på Hammerstavägen. Byggtrafiken kommer att påverka de boende under två års tid, vilket är en lång period som troligtvis ändrar förutsättningarna för de boende. Under sommarhalvåret ska det finnas möjlighet att vistas utomhus utan att störas av höga ljudnivåer. Utlastningen av bergmassor (från arbetstunneln vid Sankt Botvids väg) kommer enligt sökanden att påbörjas kl. 18.00 och pågå hela natten. Nämnden anser att det kan bli aktuellt med bullerplank även om fönsterbyte sker i de berörda fastigheterna. Riktvärdet måste kunna innehållas för samtliga fastigheter längs transportsträckan på Sankt Botvids väg, och detta måste kontrolleras. Ett villkor om bullerbegränsningar längs Sankt Botvids väg bör utformas så, att den ekvivalenta samt maximala ljudnivån inomhus inte överskrider riktvärdena nattetid oavsett vilka åtgärder som vidtas. Villkoret bör inte heller inskränkas till vissa fastigheter utan gälla alla fastigheter längs vägen fram till påfartens på E 4/E 20. Om det blir svårt att understiga riktvärdena i bostäderna nattetid bör SL kunna erbjuda ersättningsbostäder.

Damning

Damningsreducerande åtgärder ska vidtas vid problem med diffus damning. Det bör regleras i ett villkor.

Kontroll

De kontrollprogram som SL tagit fram för verksamheten behöver kompletteras. Det vi framförallt efterfrågar är ett övergripande kontrollprogram för hela verksamheten under anläggningsskedet. Där bör det framgå vem som har huvudansvaret och vem som är tillsynsmyndigheternas kontaktperson. Kontrollprogrammet ska redovisa rutiner för hanteringen av inkomna klagomål under anläggningsskedet.

Kontrollprogrammen behöver även kompletteras med ansvariga för de olika momenten samt mer information om när mätningarna ska utföras. Det har diskuterats med sökande och de har angett att de ska återkomma med nya kontrollprogram, något som ännu inte inkommit till oss.

Det finns inget kontrollprogram för vibrationer och därmed inte angett om några mätningar kommer att göras under byggnationen.

Krossning av berg

I kompletteringen från SL anges att möjliga anläggningar för krossning finns t ex i Tumba och Alby. De alternativen anses inte vara möjliga eftersom det finns krav på att inga transporter får köras på Hågelbyleden. Dock bör man självklart välja att köra massorna till en anläggning så nära som möjligt för att minska transporterna.

Dagvattenhantering

Botkyrka kommun eftersträvar lokalt omhändertagande av dagvatten. Vi har i våra kompletteringar önskat att dagvattenfrågan belyses mer ingående. Vi anser att det är synd att blanda renat dagvatten från depåområdet med orenat dagvatten i dagvattentunneln. Det verkar dock som att det inte finns någon lämplig lösning för att kunna ta omhand det lokalt på platsen.

Energibrunnar

Det finns risk att energiuttaget ur befintliga bergvärmeanläggningar reduceras i samband med grundvattensänkningen och det bör regleras att fastighetsägarna ska ersättas för eventuell skada.

Olägenhet för människors hälsa

Byggnationen kommer generera störningar i form av olägenhet för människors hälsa både för boende och andra verksamheter i området. Det måste finnas utarbetade planer för hur projektet ska redovisas för dem för att få förståelse för störningarna.

Karsby International School ligger i anslutning till etableringsplatsen vid Hallundavägen och bullernivåerna både inomhus och utomhus ska följa gällande riktvärden för att kunna möjliggöra en hälsosam undervisning för barnen. Det gäller självklart även Hammerstaskolan och förskolan Aspen.

Miljöfarlig verksamhet

Anläggningen för tvättning av tåg ska enligt förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd anmälas till miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun.

Östra Mälarens vattenskyddsområde

Hela verksamheten måste följa gällande vattenskyddsföreskrifter för Östra Mälarens vattenskyddsområde. Det ställer t ex extra krav på hanteringen av kemikalier.

Stockholm Vatten

I nära anknytning till planerad depå ligger Stockholm Vattens vattenverk Norsborg som producerar dricksvatten till Stockholm, Huddinge, Botkyrka, Salem, Haninge, Nynäshamn, Tyresö, Nacka, Värmdö, Lidingö, Ekerö och Strängnäs samt till del av Solna. Aktuellt område ligger även inom Östra Mälarens vattenskyddsområde.

Stockholm Vattens synpunkter:

Dagvatten under byggskedet bör lokalt omhändertas genom sedimentering och oljeavskiljning. Beroende på innehåll av föroreningar, t.ex. kväve, kan det att avledas till reningsverk eller Albysjön. Vatten (dränvatten/grundvatten) från tunneldrivning (sprängning) ska avledas till reningsverk.

Dagvatten under driftskedet från tak och banvall planeras att lokalt infiltreras i mark likaså även dagvatten från väg/angöring/parkering efter avskiljning av partiklar och olja. Infiltration av ”rent” dagvatten får endast ske inom de markområden där dagvatten eller grundvatten idag rinner från Norsborgs vattenverk.

Oljor eller kemikalier (spolarvätska, avfettning mm) från rengöring av tåg eller verkstad mm får inte avledas till dagvatten. Avseende avledning till avloppssystemet måste givetvis kontakt tas med SYVAB angående krav på vattnet.

Det framgår inte helt klart av underlaget i målet hur brandvatten (släckvatten) och brandrök omhändertas vid brand på markförlagda anläggningar samt från trafikerade ytor (spår, väg och parkering).

Det framgår vidare inte helt klart av underlaget hur brandvatten (släckvatten) och brandrök omhändertas vid brand i anläggningar under mark (bergförlagda utrymmen) där ett stort antal tåg samtidigt står uppställda. Brandrök (produkter från brand och släckning) får ej kunna nå eller riskera att falla ner på Norsborgs vattenverks område.

Det står att brandgasernas omfattning och giftighet kan jämföras med de gaser som bildas vid en villabrand samt att det inte bedöms finnas någon risk för negativ påverkan exempelvis på vattenkvaliteten i de öppna dammarna vid Norsborgs vattenverk. Omfattningen och giftigheten redovisas således inte.

Av det material som bilagts aktuell ansökan framgår det inte helt klart vilka åtgärder SL ämnar vidta för undvikande av olycka eller brand inne i bergutrymmet och i markplanet.

Det framgår således inte helt klart hur släckvatten respektive brandrök riskerar att spridas samt hur det kan påverka Stockholm Vattens vattenverk Norsborg, speciellt avseende mängder och risk för nedfall på långsamfilterbassänger.

Dagvatten från släckning av brand eller förorening vid olycka/haveri ska kunna omhändertas lokalt. Detta dagvatten får således ej avledas direkt till recipient eller infiltration i mark. Bör kanske vara ett villkor

Ingen förorening, i byggskede eller driftskede, via grundvatten, dagvatten eller luft får vara möjlig att nå/komma till Norsborg vattenverks område och då speciellt långsamfilterbassänger.

Generellt gäller följande:

Planområdet ligger inom vattenskyddsområde för Östra Mälaren. Det ligger även i stor Stockholms reservvattentäkt Bornsjön med tillhörande tillrinningsområde och vattenskyddsområde. Det fortsatta planarbetet måste följa de bestämmelser och rekommendationer som finns enligt bestämmelserna för vattenskyddsområde för Östra Mälaren.

Förutom att planområdet ligger inom vattenskyddsområdet för Östra Mälaren så omfattas Mälaren av Vattendirektivet. Det innebär att nuvarande status inte får försämrats och att åtgärdsprogram ska upprättas och genomföras.

Sakägare

Mikael och Marita Öun har framfört synpunkter på hantering av eventuell påverkan på energibrunnen på fastigheten Eriksberg 2:81.

BEMÖTANDEN

Villkorsfrågor

Med anledning av de kommentarer och förslag som framförts av myndigheterna har SL anfört i det väsentliga följande utöver vad som har tillgodosetts genom att bolagets förslag till villkor till dels anpassats till framförda synpunkter.

Buller

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att ett villkor för buller under anläggningsskedet ska finnas med. Nämnden har vidare angett att transporterna med bergmassor vid Sankt Botvids väg ska skärmassas av.

SL har i kompletteringsskrift den 30 maj 2012 redovisat ett slutligt förslag till villkor för buller under anläggningsskedet. SL har även i skrift den 11 april 2012

redovisat att en bullerskärm kommer att sättas upp vid Sankt Botvids väg för att begränsa olägenheten från de väntande transporter som ska in i arbetstunneln och i samma skrift kompletterat bullerutredningen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har efterfrågat information om för vilka områden som riktvärdena för buller från byggplatser beräknas överskridas och under vilka perioder.

SL har tidigare uppgett att riktvärdena för buller från byggplatser kan överskridas dels avseende luftburet buller i samband med sänkning och breddning av spårområdet och dels avseende stomljud i samband med tunneldrivningen.

Luftburet buller uppstår från några arbetsmoment ovan jord, t ex borrhning, sprängning, spontning och schaktning. Dessa arbeten är temporära och kommer att utföras under den första fasen av anläggningsarbetena utomhus. För att begränsa bullerpåverkan på omgivningen kommer ett antal åtgärder att vidtas men den exakta bullerspridningen kan inte fastställas förrän arbetsmetoderna är bestämda. Vid upphandling av entreprenörer kommer bullervillkor att föreskrivas. SL kommer att ta fram ett kontrollprogram omfattande bland annat buller under byggskedet. SL kommer således genom skyddsåtgärder såsom mobila skärmar, tätt plank runt arbetsplatsen samt val av metoder och utrustning söka minska bullerstörningarna.

När bergtunnlarna drivs kan höga stomljuds nivåer uppkomma i byggnaderna på Eriksbergsåsen. På figur 1 i aktbilaga 30 är de byggnader markerade där riktvärdet för stomljud, 45 dB(A), förväntas överskridas. De angivna tidsperioderna förutsätter att tunnlar drivs ca 6 meter/dag. Det är inte säkert att störningsperioden är sammanhängande i tiden. Exakt i vilken ordning arbetet kommer att utföras kan bestämmas först när en entreprenör upphandlats. Arbetstunneln kommer dock att drivas först, i riktning från St Botvids väg. I takt med att arbetstunneln når läget för de kommande uppställningshallarna kommer dessa att börja drivas samtidigt som arbetet med arbetstunneln drivs vidare norrut.

Traditionella bullerskyddsåtgärder är inte möjliga för stomljud. För att minska störningarna har SL åtagit sig att begränsa arbetstiden för borring till vardagar 07-19. De närboende kommer att kontinuerligt informeras om arbetenas fortskridande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att bullernivåerna inomhus och utomhus även ska hållas för Karsby International School, Hammerstaskolan och förskolan Aspen. Nämnden har också angett att det måste finnas planer för hur projektet ska redovisas för de som störs under anläggningsskedet.

SL kommer att kontinuerligt informera de som berörs av störningar under anläggningsskedet. Information till dem som kommer att drabbas av buller under byggnationen har lämnats vid träffar med såväl bostadsrättsföreningar som samfälligheter samt till representanter för skolorna och förskolan. Vid mötena har genomförda bullerutredningar redovisats. SL kommer att fortsätta hålla informationsmöten fram till samt under byggnationen. SL kommer även att informera de närboende mer allmänt om arbetena genom de nyhetsbrev som går ut.

Karsby International School påverkas av buller vid arbeten ovan mark utmed Hallundavägen. Enligt bullerutredningen som utförts så riskerar riktvärdet utomhus att överskridas vid skolan. Om riktvärdena överskrids så kommer mobila skärmar att användas för att begränsa påverkan.

Vid Hammerstaskolan beräknas riktvärdena för stomljud att överskridas vid tunneldrivning under ca 1-2 arbetsveckor. Den korta tiden motiverar inte att några särskilda åtgärder vidtas. Det luftburna bullret från ovanjordsarbetena bedöms inte överskrida riktvärdena.

Vid förskolan Aspen kommer bullernivåerna periodvis att överskridas i samband med tunneldrivningen. Tyst vistelse har erbjudits till förskolan i form av uppställning av en temporär tyst paviljong. SL har också åtagit sig att inte genomföra sprängning under förskolans sovtimme.

SL åtar sig att utforma verksamheten under driftskedet så att arbetsmoment som ger upphov till momentana ljud minimeras. Verksamheten är dock av sådan art att SL inte kan garantera att momentana ljudnivåer över 55 dB(A) aldrig uppstår nattetid. Om det visar sig att den momentana ljudnivån från ett visst arbetsmoment överstiger 55 dB(A) kommer SL att vidta ytterligare åtgärder för att begränsa bullernivåerna, genom exempelvis uppsättande av bullerskärm vid spåren. Om det är en enstaka händelse eller en oförutsedd händelse, exempelvis om någon tappar något eller om något ligger på spåret, är det dock inte motiverat att någon åtgärd vidtas. Bullervillkoret måste således innehålla en marginal för sådana oförutsedda händelser som ger upphov till momentana ljud över 55 dB(A).

Damning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att ett villkor med avseende på damning bör föreskrivas.

SL har kompletterat ansökningen med förslag till villkor att åtgärder för att motverka störande damning under byggskedet ska vidtas inom entreprenadområdet.

Hantering av dagvatten och spillvatten

Anläggningsskedet

Stockholm Vatten har angett att dagvatten under anläggningsskedet bör omhändertas lokalt genom sedimentering och oljeavskiljning. Beroende på innehåll av föroreningar, t ex kväve, kan det komma att avledas till reningsverk och Albysjön. Vatten (dränvatten/grundvatten) från tunneldrivning (sprängning) ska avledas till reningsverk.

SL kommer att omhänderta dagvatten under anläggningsskedet på det sätt Stockholm Vatten har angett (se avsnitt 4.2.1 i ansökan samt avsnitt 7 i kompletteringen 2011-08-15).

Länsstyrelsen har angett att utgående dagvatten från området, särskilt under anläggningsfasen, måste kontrolleras kontinuerligt innan det släpps till dagvattennätet som mynnar i Östra Mälaren.

Under anläggningsfasen planerar SL att genomföra provtagning och analyser av utgående vatten från sedimenteringsbassängen inom arbetsområdet. Veckovis kommer halten av suspension, pH, konduktivitet, total kvävehalt samt oljeindex att mätas och analyseras. Kvartalsvis kommer även metallhalter och PAH att mätas och analyseras.

Driftskedet

Stockholm Vatten har angett att olja eller kemikalier från rengöring av tåg eller verkstad mm inte får avledas till dagvatten.

Tvättvattnet från tvätthallen kommer att renas i en separat reningsanläggning. Spillvatten från depåns tvätthall och verkstad kommer att avledas till kommunens spillvattenledning och till Himmerfjärdsverket och därmed hanteras separerat från dagvattnet. Tvättanläggningen kommer att beskrivas närmare i den anmälan för tvätthallen som kommer att lämnas in till tillsynsmyndigheten innan anläggningen uppförs.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att Botkyrka kommun eftersträvar lokalt omhändertagande av dagvatten.

SL anser att den föreslagna dagvattenhanteringen är lämplig för platsen och projektet då man så långt som möjligt strävar efter ett lokalt omhändertagande. SL projekterar för att inom anläggningen kunna omhänderta så mycket dagvatten som möjligt, exempelvis projekterar man för sedumtak på delar av verkstadshallen. Rening och utjämning av det dagvatten som alltjämt kommer att uppstå inom anläggningen kommer att ske lokalt. Rening sker genom att vatten från hårdgjorda ytor kommer att passera oljeavskiljare och därefter, tillsammans med övrigt dagvatten som uppkommer inom anläggningen, avledas till sedimentation och dagvattendammen. Sedimentationen och dagvattendammen medför även en utjämning. Det renade dagvattnet kommer därefter att via den kommunala dagvattenledningen avledas till recipient. Hanteringen är utformad efter önskemål från Stockholm Vatten som motsätter sig infiltration.

Vattenskyddsområde

SL kommer att säkerställa skyddet för Östra Mälarens vattenskyddsområde, se bl.a. avsnitt 5.4.3 i MKB:n.

Hantering av släckvatten

Stockholm Vatten har efterfrågat ytterligare information om hur brandvatten (släckvatten) och brandrök omhändertas vid brand samt information om vilka åtgärder som avses att vidtas för att undvika olycka eller brand. Stockholm Vatten har vidare angett att omfattningen och giftigheten av brandgaser samt hur brandrök respektive släckvatten riskerar att spridas inte framgår klart.

SL har gjort en fördjupad studie av riskerna för spridning av brandgaser och sotnedfall från Norsborgsdepån jämfört med andra i området förekommande verksamheter. Den fördjupade utredningen sammanfattas i tabellen nedan. Av tabellen kan utläsas vilken risk för omfattande rökspridning till omgivningen som olika verksamheter medför. Låg siffra innebär liten risk. Även om vissa faktorer är osäkra som t.ex. sannolikheten så visar denna bedömning att SL:s verksamhet under driftskedet medför klart lägre risk för rökspridning till den närliggande omgivningen än vad andra vanligt förekommande verksamheter i närområdet medför.

Jämförelseobjekt	Rökproduktion (brandbelastning)	Sannolikhet för brand	Begränsande skyddssystem	Sammanvägt värde (Rök×SLH×Skydd)
Uppställningshall	1	1	1	1
Verkstadshall	1	3	1	3
Flerbostadshus	2	1	3	9
Villa	3	1	3	9
Skolbyggnad	3	3	2	18
Tung lastbil	3	2	3	18

Tabell 1 Fördjupad brandriskanalys med faktorer respektive riskvärde inräknade.

Skulle en brand ändå uppstå finns det goda möjligheter att omhänderta det släckvatten som uppstår. För att säkerställa skyddet för Östra Mälarens vattenskyddsområde utformas systemet så att det inte medför någon risk för påverkan på recipienten. Det släckvatten som rinner ner i golvbrunnarna pumpas till

verkstadens egen reningsanläggning där provtagning sker innan det leds vidare till dagvattennätet. Det som rinner förbi golvbrunnarna rinner istället ner i dräneringen, där det samlas upp och pumpas till dagvattensystemet. Genom styrning av pumpen så att den stannar vid utlöst sprinkler/brandlarm finns möjlighet att provta vattnet innan det pumpas vidare. Uppsamlingsbassängen (dräneringen under golvet) rymmer stora volymer, och bedöms rymma minst 250 minuters släckvattenflöde. Släckvatten som hamnar i dagvattensystemet leds till dagvattendammen där möjlighet finns att stänga till utloppet och samla upp släckvattnet. Se närmare beskrivning i MKB:n, avsnitt 5.4.3.2.

Hur släckvattnet ska omhändertas beslutas vid behov (beroende på exempelvis föroreningsinnehåll) i samråd med tillsynsmyndigheten. Några tillsatser till brandsläckvattnet kommer inte att förekomma. De föremål som kan tänkas brinna inne i depån är av sådana material att det är tillräckligt med vanligt vatten som släckmedel. I det fall eventuellt släckvatten skulle vara kraftigt förorenat finns möjlighet att avlägsna vattnet med sugbil för omhändertagande på en specialiserad anläggning.

Inläckage av grundvatten

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att mängden inläckande grundvatten under driftskedet måste minimeras för att inte behöva avleda rent grundvatten från området. Inget rent dagvatten bör ledas till det kommunala avloppsledningsnätet och vidare till Himmerfjärdsverket.

Mängden inläckande dagvatten kommer att begränsas genom injektering av berget. Enligt SL:s villkorsförslag får mängden inläckande grundvatten under driftskedet till tunnelbanedepån inte överstiga 100 m³/dygn som ett rullande årsmedelvärde. Inläckande grundvatten kommer att ledas till dagvattendammen under driftskedet och därefter vidare till dagvattennätet. Inget grundvatten kommer att avledas till Himmerfjärdsverket i driftskedet.

Transporter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att en närbelägen krossanläggning bör väljas för att minska transporterna samt att transporter inte får köras på Hågelbyleden.

SL har i dagsläget inte bestämt var krossning av berg ska ske. Vid upphandling av entreprenör kommer SL att ställa krav på att Hågelbyleden inte ska användas för transport av bergmassor till bergkross.

Kontrollprogram

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att kontrollprogrammet behöver kompletteras och bör inges redan nu.

SL har föreslagit som villkor att förslag till kontrollprogram ska ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad innan bortledning av grundvatten påbörjas. SL vidhåller detta villkorsförslag. Kontrollprogrammen kommer att kompletteras med de uppgifter som nämnden har efterfrågat.

Övrigt**Tvättanläggning**

Tvättanläggningen, som är en anmälningspliktig verksamhet, kommer såsom miljö- och hälsoskyddsnämnden har angett att anmälas till tillsynsmyndigheten innan den uppförs.

Ersättningsfrågor**Energibrunnar**

SL har genom avtal, som givits in i målet, reglerat frågan om påverkan på energibrunnar i avtal med samtliga berörda fastighetsägare.

HUVUDFÖRHANDLINGEN

SL har under huvudförhandlingen lämnat följande kompletterande upplysningar.

Bolaget har ännu inte beslutat om man kommer att anlägga tre eller fyra uppställningstunnlar (bergtunnlar) i depån.

Efter arbetenas avslutande kommer arbetstunneln som utgår från Sankt Botvids väg sättas igen och fyllas med vatten; främst då med inläckande grundvatten men eventuellt även med av bolaget tillfört vatten.

Borttransport av utsprängt berg kommer att ske huvudsakligen vardagar mellan kl. 22.00 och 07.00. Transporterna kommer att gå på St Botvids väg. SL avser att klara riktvärdena för byggbuller inomhus nattetid. Det innebär att skyddsåtgärder kommer att få vidtas för att klara dessa bullervillkor. Följande åtgärder planeras.

- Ett ca 3,5 m högt bullerplank sätts upp utefter den sträckning av St Botvids väg som flyttas under arbetenas utförande. Som alternativ till denna åtgärd kommer SL erbjuda sig byta ut fönster till fönster med bättre bullerdämpande egenskaper på den fasad på husen som vetter mot St Botvids väg på husen utefter Hammerstavägen. Detta under förutsättning att samtliga berörda fastighetsägare går med på en sådan åtgärd.

- Den sträcka som är hastighetsbegränsad till 30 km i timmen förbi Botkyrka kyrka förlängs åt väster förbi utfarten från arbetstunneln fram till "sandfickan".
- SL kommer att upphandla transportfordon som uppfyller trafikverkets föreskrifter för utvändigt fordonsbuller.

SL:s kvalitets- och miljöplan för projektering, genomförande och uppföljning ska innehålla följande fem kontrollprogram; buller, damning, energibrunnar, grundvattenbortledning och vibrationer. Förslag till kontrollprogram kommer att ges in till tillsynsmyndigheten senast en månad efter domen vunnit laga kraft.

Efter huvudförhandlingen har Mark- och miljödomstolen förelagt SL att inkomma med kompletterande utredning och förslag till villkor för skyddsåtgärder rörande buller längs Sankt Botvids väg. Därefter inkommen utredning och förslag har kommunicerats med de parter som deltog vid huvudförhandlingen.

DOMSKÄL

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven på en sådan beskrivning enligt 6 kap. miljöbalken och ska därför godkännas.

Rådighet

SL har rådighet, enligt 2 kap. 1 och 2 §§ lagen (1988:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas.

Planer

Anläggningsarbetena är förenliga med nu lagakraftvunna detaljplanebestämmelser.

Lokalisering m.m.

Såvitt utredningen visar är placeringen av tunnelbanedepån den i stort sett enda möjliga längs den aktuella linjesträckningen. Lokaliseringen framstår även i övrigt som lämplig. Den ska därför godkännas. Omfattningen och den tekniska utformningen framstår som dessutom som väl avvägd i förhållande till behovet och den nytta anläggningen medför för kollektivtrafiken i Stockholm.

Tillåtlighet

Med hänsyn till vad som förut anförts och till de försiktighetsåtgärder SL har åtagit sig föreligger inte hinder enligt 2, 3 eller 11 kap. miljöbalken mot den sökta vattenverksamheten. Tillstånd ska därför lämnas till verksamheten.

Villkor

I samband med tillstånd till vattenverksamhet lämnas ankommer det på domstolen att i den utsträckning som behövs villkorsreglera även de ”kringarbeten” som fordras för eller är en förutsättning för vattenverksamhetens bedrivande (se t.ex. MÖD 2010:9). I stor utsträckning är de villkor som SL har föreslagit tillräckliga för att tillgodose de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Domstolen finner dock anledning att av nedan angivna skäl något justera det föreslagna villkoret för avledning av vatten till spillvattennätet.

Villkor 4

Av kontrollprogrammet bör det lämpligen framgå vilka krav som ska ställas på vattnet från bergtunnlarna innan det kan upphöra att avledas till spillvattennätet. Villkoret bör formuleras så att det därav framgår att dessa krav ska vara uppfyllda för att avledningen till spillvattennätet ska få upphöra.

Byggbuller vid Sankt Botvids väg

SL har föreslagit att Naturvårdsverkets riktlinjer för buller från byggplatser ska innehållas för buller från väntande lastbilar längs Sankt Botvids väg som ska transportera utskjutet berg. Mark- och miljödomstolen anser att ett sådant villkor är lämpligt.

Buller från transporter av bergmassor längs Sankt Botvids väg.

Mark- och miljödomstolen gör i denna del följande bedömning.

Uttransport av utsprängt berg från tunnlar utefter Sankt Botvids väg kommer enligt vad som angivits av SL att ske vardagar mellan 18.00 och 07.00. Vid huvudförhandlingen har SL angett att det troligaste är att transporterna kommer att äga rum först från kl. 22.00 på kvällarna. Enligt vad som kan utläsas av den tekniska beskrivningen och (främst) den kompletterande bullerutredning SL givit in i målet efter huvudförhandlingen innebär detta att Sankt Botvids väg kan komma att under omkring två års tid belastas med nytilkommen lastfordonstrafik; mellan 18.00 och 22.00 omkring var tredje minut och därefter och huvudsakligen fram till

03.00, men möjligen också fram till 07.00, med omkring en och en halv minuts mellanrum. Trafiken kommer att ske med lastfordon avsedda för 40 eller 60 tons last. Efter de inledande två åren kommer trafiken att fortsätta i något mindre omfattning i upp till fem år, till dess anläggningsarbetena är avslutade.

Av såväl den buller- och vibrationsutredning som bifogats SL:s ansökan som den kompletterande bullerutredning som SL inkommit med efter huvudförhandlingen framgår, vid sidan av beräkningarna av vilket bullertillskott byggtrafiken kommer att medföra, att området längs den aktuella vägsträckningen redan nu – under åtminstone en del av dygnet – är utsatt för trafikbuller som överstiger de riktvärden som riksdagen i samband med infrastrukturpropositionen (prop. 1996/97:53) fastställde för buller från vägtrafik. Det är därför särskilt angeläget att transporter till och från anläggningen inte ytterligare försämrar ljudmiljön. Sträckningen av Sankt Botvids väg mellan arbetstunnelns mynning och påfarten från denna väg till E 4/E 20 vid Hallunda trafikplats får i dess helhet bedömas ligga inom ett sådant omedelbart närområde för anläggningsarbetena att det bör kunna komma i fråga att i målet villkorsreglera det buller som de nu aktuella transporterna orsakar längs denna kortare sträcka (se NJA 2004 s. 421, särskilt s. 436). En ur de boendes synpunkt mycket betydande del av de tunga transporterna kommer att äga rum under kvällstid när, i vart fall under den varma årstiden, området vid de berörda fastigheterna kan antas vara av intresse för utevistelse fram till ganska sent på kvällarna. Såväl utomhus- som inomhusvärden bör därför regleras genom villkor.

Den kompletterande utredning som SL ingivit när det gäller buller får anses utvisa att det inte är tekniskt omöjligt eller ekonomiskt orimligt att vidta åtgärder som begränsar olägenheterna av den tillkommande trafiken. Mark- och miljödomstolen bör inte ta ställning till vilken eller vilka åtgärder som i första hand bör vidtas, utan prövningen bör i stället inriktas på vilka bullervärden som ska och kan innehållas. Riktvärdena enligt infrastrukturpropositionen samt vad som sägs i Socialstyrelsens allmänna råd om buller inomhus, särskilt när det gäller lågfrekvent buller, bör därvid tjäna som utgångspunkt. När det gäller höjning av bullernivån över det redan

befintliga bakgrundsbullret får dock tas i beaktande att en höjning av bullernivån med upp till 1 dBA inte anses vara hörbar.

För det fall det beträffande någon fastighet inte går att undvika att bullernivån höjs över aktuella gränsvärden eller, om den redan befintliga bullernivån är högre ändå och transporterna innebär en hörbar förhöjning av dessa nivåer, har SL i sitt förslag till villkor angett att bolaget ska erbjuda tyst vistelse. Ett sådant villkor bör införas; dock med tanke på den långa arbetstid det är fråga om, med det tillägget att erbjudandet ska avse en likvärdig bostad.

Det får bedömas vara tillräckligt att SL åläggs att genomföra bullermätningar så som bolaget självt har föreslagit. Bolagets förslag till tidsgräns för åtgärder för att komma till rätta med överskridanden är dock alltför generöst tilltagen. Med tanke på att det gäller störningar av kvälls- och nattron kan inte längre åtgärdandetid än en månad godtas. När det gäller kontroller på anmodan av tillsynsmyndigheten bör det klargöras att efter anmodan kontrollerna ska utföras genast.

Verkställighetsförordnande

Mark- och miljödomstolen finner skäl att förordna om verkställighet i enlighet med vad SL har begärt.

Övriga frågor

Mark- och miljödomstolen finner skäl att förordna om arbetstid och tid för anmälan om oförutsedd skada i enlighet med vad SL har begärt.

SL har inte framställt någon invändning mot tidigare bestämd prövningsavgift. Avgiften ska nu fastställas slutligt till samma belopp.

Länsstyrelsens yrkande om ersättning för rättegångskostnader har medgivits av SL. Yrkandet ska till följd av medgivandet bifallas.

Åke Söderlind

Staffan Ljung

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Åke Söderlind, ordförande, och tekniska rådet Staffan Ljung samt de särskilda ledamöterna Dan Björklund och Hans Söderström.

Anvisning för överklagande, se bilaga

Överklagande senast den 5 juli 2012 .

BILAGA 1

DEPÅ NORSBORG

RÄTT TILL GRUNDVATTEN GENOM BORTLEDNING

NYTTJANDERÄTT INOM FASTIGHETERNA

HALLUNDA 4:34, ERIKSBERG 2:1, OCH RINGLEKEN 1

SKALA 1:1500 (A1)

2011-03-28/BBH rev

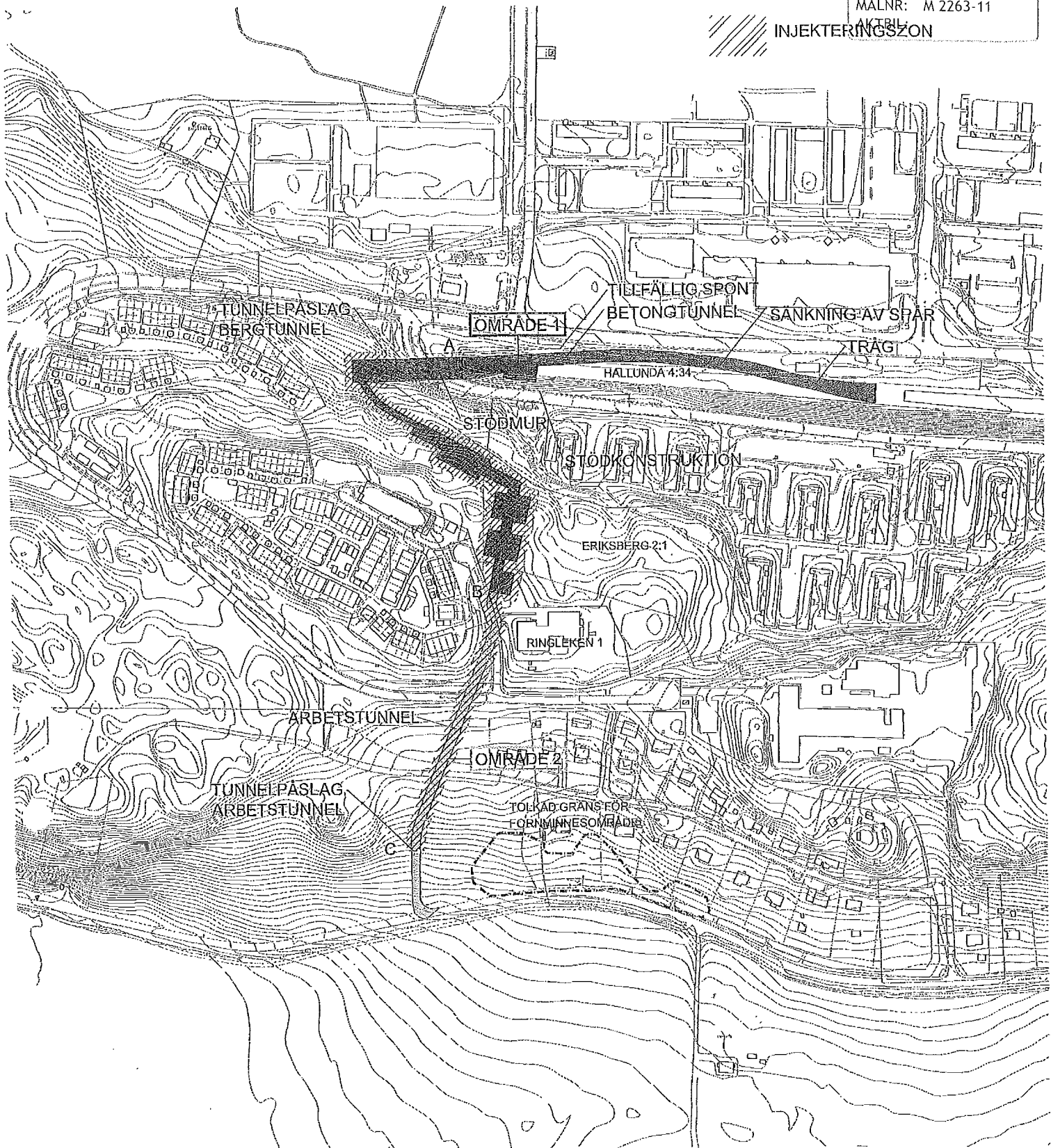
Enhet 4

INKOM: 2012-06-14

MÅLNR: M 2263-11

AKTBIL

INJEKTERINGSZON

Hur man överklagar - dom i mål där mark- och miljödomstolen är första instans

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen. Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom tre veckor från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. anslutningsöverklagande) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen inom en vecka från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Mark- och miljööverdomstolen fordras att prövningstillstånd meddelas. Mark- och miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljö-

överdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Till överklagandet ska bifogas lika många kopior av skrivelsen som det finns motparter i målet. Har inte klaganden bifogat tillräckligt antal kopior, framställs de kopior som behövs på klagandens bekostnad.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.